

VĚTRNÍK

Vydává MNV ve Vysokém nad Jizerou s aktivem kulturních pracovníků

Větrník - roč. II. - č. 10.

Ve Vysokém n. Jiz. 23.9.1969.

Nač jednoduše a lacině, když to jde složitě
a drahě.

Dnešní vážná doba neposkytuje příliš příležitostí k bujnému veselí, ale my, Vysočáci, jsme byli v těchto dnech obdařeni zvláštní milostí zanechat se z gruntu plus anebo čítnout se případně na pokraji mírného infarktu. To hoit podle náтуры.

K tomu stačí nahlédnout jen do projektu úpravy autobusové čekárny na náměstí, vyloženého k připomínkám občanstva v klubu důchodců či na MNV.

Projektu, kterému padá za obět pavilonek na náměstí, jemuž my dříve narození odjakživa říkáme "pumpička", a který před přibližně stočaceti léty tam dal postavit lékařník Josef Kramář, tehdy jeden z nejmodřejších a nejagilnějších starostů, jakého kdy Vysoké mělo. Při poměrném mládí našeho městečka, pokud jde o jeho výstavbu, je to tedy objekt takřka jic historický, ať už se to komu líbí či nelíbí, a svou jednoduchou a vkusnou architektonikou už neodmyslitelný z ustáleného vzhledu náměstí.

A na tomto místě se má podle zmíněného projektu zroditi cosi, co při trošce nezbednosti připomíná nečávný populární televizní seriál s Rumcajsem v hlavní roli, a to, podle rozpočtu za 32.000.- Kčs a nějaké dřevné, což podle starých a osvědčených zkušeností znamená, že to vyleze bratra na 40 až 50 tisíc.

Za tento pakatel dala by se už fortelně upravit alespoň jedna z bočních cest vedoucích z náměstí dolů ať už tam či onam, aby chodci net, li ve stálém nebezpečí že si na nich zlámou nohu nebo vymlátí zuby.

Pokud je mi známo, dríme v příslušném šuplíku na MNV už dávno návrh na využití tohoto pavilonku pro čekárnu resp. přístřeší pro cestující při nepohodě, který ponechává pavilonek v jeho stále é původní podobě nedotčen, a jen za malého účinkování šikuly zedníka a sklenáře ho přizpůsobuje tomuto účelu.

Dá se předpokládat, že tato rozumná úprava by nestála patrně víc, než se vynaložilo za dva nynější projekty, byla by okamžitě realizovaná, a vlastně už dávno mohla sloužit svému účelu.

A tak z toho důvodu, že ačkoliv se cítím být vysočákem de fakto, ale nejsem jím, bohužel, de jure, vznáším svůj protest touto cestou, poněvadž k podání námitek nejsem z uvedeného důvodu práv, a také by k nim nemuselo být a patrně také i nebylo přihlíženo, a zároveň čímž zdvořilý dotaz resp. výzvu:

Za prvé příslušným voleným zástupcům obce vysocké :

- 1/ zda jednali skutečně zodpovědně a s péčí řádných hospodářů s financemi ne právě bohaté obce, když dávali své placet nejen ke schválení tohoto projektu, ale i k zadání jeho vypracování,
- 2/ jak při tom mohli opomenout už jednu neblahou zkušenost se stávající nákladnou čekárnou, která je prakticky k ničemu.

Za druhé milým a věrným sousedům vysockým: Jděte se na to podívat a chraňte si svůj rynek!

Prokop Hásek.

Farář od Sv. Kateřiny.

Ve vzpomínkách na Vysoké n. Jiz. nelze nevzpomenouti doby starého Rakouska, doby, kdy církev znamenala velikou moc, kdy prakticky nebylo jiných církví a občanů bez vyznání bylo u nás tolik, že je bylo možno spočítat na prstech obou rukou.

Vysocký kostel, vlastně vysocká farnost, nebyl kostelem chudým. Jeho pozemky v širokém pruhu od fary počínaje a u koupaliště konče s pěknými smrkovými lesy, byly pro každého faráře zdrojem příjmů, což ještě dnes dosvědčují stodoly a dvůr náležející k vysocké farnosti. Byla tedy vysocká farnost vlastně bohatou proti sousedním Roprachticím, Pasekám a Jablonci.

Být farářem ve Vysokém znamenalo ve skutečnosti být zároveň průměrným rolníkem a jestliže farář sám na poli nepracoval, byly to dlouhodobé pachtý, které mu dávaly nepoměrně velký příjem proti jeho sousedním bratrům v nejbližším okolí. Ono Vysoké bylo okresním městem s vlastním samosprávným okresem s řadou úřadů, soudem, berním úřadem, notářstvím, hlavním skladem tabáku, kdy trafikanti z širokého okolí byli povinni odebíratí kufívo ve vysocké abaldě. A těch sedm výročních trhů do roka, bylo něco tak mohutného, že města Semily a Jilemnice se nemohla pochlubití ničím podobným. Tehdejší trhy na dobytek byly pověstné v celém Podkrkonoší.

A v této klidné předválečné době už před rokem 1900 byl vysockým farářem semilský rodák, osobní děkan a dlouholetý vikář pater Josef Bém. Kaplanem, prý nejstarším kaplanem v litoměřické diecési byl pater Josef Voborník. Obýval se svými starými rodiči dvě nejhorší vlhké místnosti vysocké fary, a byl krom sluhy Božího i výborným společníkem, lyžařem a ve skutečnosti zakládajícím členem tehdejšího Svazu lyžařů království českého. Říká se, že p. Voborník jezdil na lyžích i zaopatřovat smrtelně nemocné.

S farářem Bémem, neměl lehký život, protože Bém, byl typický aristokrat a byl pro Voborníka skutečným nesmlouvavým šéfem. Marně čekal Voborník na uvolnění vysocké fary, aby po dlouhém rozmyšlení odešel na vesnickou faru do Vlastibořic u Turnova, kde i zemřel v hodnosti biskupského notáře.

Jako dlouholetý ministrant obou těchto kněží, zamiloval jsem si pátera Voborníka, chodil s ním a zpěváky na vesnické pohřby a byl jsem několikrát i na pohřbu "Na Rovni" u Pasek, což patřilo k vysocké kolatuře, stejně tak jako Blansko v těsné blízkosti Jablonečku.

Farář Bém byl zvláštní kněz, výborný zpěvák, průměrný kazatel, který dovedl spící babičky pod kazatelnou mohutným výkřikem probudití z tvrdého spánku. Dovedl se upoutatí z kazatelny na jednoho člověka a kázání

dozví se, jak to odnesla manželka přednosty soudu Milky, stojící pod kazatelnu pravidelně každou neděli. Manželství tohoto soudce bylo bezdětné a proto farář Bém se nebál mluvit na téma "že manželství bez dětí je nemravnost" při čemž jeho oči bloudily po ztepilé postavě mohutné a dekoltované paní radové.

Farář Bém byl svérázný a při bohoslužbách jedinečný tím, že při zpívané nedělní mši, kdy bylo radost jej poslouchat, nepochybně se otočiti od oltáře a řekl: "duchovní správa prosí o klid na kůru" a pokračoval klidně dál. Když se šum neuklidnil, otočil se znovu a žádost svoji opakoval.

Nevím dodnes proč měl Bém i svoji zvláštní latinu. On nezpíval "Otče náš" ale "Nočenáš", nekončil "Amen" ale "Namen" nezpíval "Cremus" ale "Noremus" a končil "naneuvoď nás v pokušení."

Dlouho se mu vytýkalo, že nedovedl zachránit v první světové válce tři nádherné zvony a umíráček a že nakonec uposlechl vydat i píšťaly z varhan pro vítězství Rakouska. Nakonec po druhé světové válce vybráno bylo na pět zvonů, které dlouho nevyzváněly a byly rozbity na počátku druhé světové války také ještě za jeho farárování.

Nazlobili jsme se faráře Béma mnoho. Jako kluci jsme očesali jeho raně přešně a farářovy hrušky, to byla přeci pochoutka, ze které jsme se vyzpovídali a při rozhřešení slibovali, že už jako na hrušky nepůjdeme, což se však druhým rokem opakovalo. Jinak však farář Bém byl člověk hodný, byl svérázný a pro své vystupování nebyl zbytečně v milosti konsistoře, když tolik roků byl i vikářem semilského vikariátu. Toužil po semilském děkanství a nevyšlo to, jako p. Voborníkovi nevyšla vysocká fara. A proto vzpomínáme dnes těchto dvou kněží, tak rozdílných povah, dvou sluhů Páně, kteří již oba odpočívají na pravdě Boží.

Ku kostelu Sv. Kateřiny patřily i další dnes již zesnulé osobnosti. Byli to dva kostelníci Mařatka a Netuka, věčně se pohadující. Netuka byl starší, povoláním krejčí, Mařatka měl prodej svíček na pohřby a byl ručním tkalcem, který doma tkalcoval. Jejich povinností bylo zvonit ráno, v poledne a večer, což jsme za ně s velikou chutí obstarávali a dovedli jsme dokonce zvonit dvěma zvony. Netuka byl mistrem na zvonek na malé věžičce a na umíráček. Každý vysočák poznal, kdo to zvoní, protože Netuka měl báječný rytmus - prostě to uměl, zatím co Mařatka se nikdy pořádně zvonit nenaučil. Starý Netuka byl mistrem v pečení hostií, které se pekly na faře ve zvláštní peci. Děkan Bém byl na kostelníky přísný a oba byli vycvičení jako vojáci. V kostele to prostě muselo klapat.

Konečně nelze nezpomenouti berního ředitele Dominika Chvalovského, který si podle nás ministrantů hrál téměř na knížete Rohana, který měl patronát nad vysockým kostelem, ale patrona jsme nikdy neviděli, pouze jeho erb byl pověšen nad hlavním vchodem kostela. Hlavně za první světové války byl Chvalovský jedním z mála vyreklamovaných mužů, kteří nešli na vojnu a spolu s bačkorařem Blahoutem vládli celému Zákostelí. Chvalovský seděl na kůru a jeho mohutný hlas zvučel kostelem až se okna třásla. Stejně tak poutivě sloužil a hrál na varhany jeho syn předčasně zesnulý náš kamarád a ministrant Vojta Chvalovský, studující medicíny. Chtěl být knězem, pak chtěl být majorem a skorčil na medicínu, kterou neukončil. Vojta dovedl perfektně latinsky celou mši, neboť maturoval na gymnasiu a latinu - hlavně tu mešní - ovládal.

Nebylo by proto úplné, při vzpomínce na vysocké sluhy Páně, nezpomenouti obou kostelníků a otce i syna Chvalovských. Všichni jsou již dávno pochováni na vysockém hřbitově, zatím co oba kněží zde pochováni nejsou. A díváme-li se dnes na lešení kol vysockého kostela, kdy práce pokračují hlenýžďám tempem, maně si vzpomínáme na něco, co ještě vysockému kostelu

chybí. Jsou to zvony přátelé, zvony, které do dálky zněly za našeho mládí, které doprovázely naše mrtvé příbuzné a které smutně tloukly při požáru. Dočkáme se jich jednou? Ležely prý v Hamburku a mohly být už zpět na vysoké věži. To nám všem nějak uteklo, takže zbývají jen a jen vzpomínky.

Jos. Doubalík.

Při pročitání některých starých časopisů, jež jsou uloženy v Památníku zapadlých vlastenců v Pasekách nad Jizerou jako památka na zvěčnělého pozdějšího vlastence, školního pomocníka a písmáka Venceslava Metelku, objevil jsem v časopise "Posel z Prahy" ze 12. února 1858 otištěný dopis od dopisovatele z Vysokého nad Jizerou. Snad i dnes a to po více než 110 letech si leckterý vysoký občan těchto pár řádků rád přečte:

Začínaje své listy, počínám bez okolků tím, čeho je nám nejvíce třeba: Nejprve potřebujeme poštu, neboť nemáme žádného spojení ani s krajským městem Jičínem ani s Libercem, a přece jsme na silnici a počítáme více dopisovatelů než Semily. /Dle Palackého r. 1848 mají Semily 1138, Vysoké 1643 obyvatel. /Mimo to je u nás čilý život, obchod se tu správně ujímá a proto nelze pochybovat, že by se zde pošta zařídila, kdyby se jen kdo o ni hlásil. Kéž by se věci té horečně ujalo obecni naše představenstvo! Smutná to věc, město bez pošty každodenní. Druhá a to tím větší vada u nás jest, že když město naše roku 1834 zcela vyhořelo, nikomu na náměstí se nedovolovalo stavěti dům při zemi, každý má stavěti dům o jednom poschodí. Nahlédněte, že po tak velkém neštěstí nebylo možno u takové nákladné stavby se uvážati a proto postavili na náměstí jenom možnejší občané devět domů a to s velkými obětmi, neboť stavivo je u nás drahé a vzdálené. Ostatní místa, jichž na počet deset, pro nemožnost holé posud jsou. Jakáž škoda už z toho povstala! Kdyby se mohlo při zemi stavěti, zajisté by v brzku mohlo být vše v pořádku. Na takový způsob sotva za 50 let bude náměstí obstaveno. Třetí neblahá věc u nás je před rokem zavedená a to vybírání z místa při výročních a týdenních trzích. I domácí měšťané z místa na náměstí přáti mají! Jenom rozhořčenost to působí, neboť od nepamětných časů domácí své výrobky na trhu bezplatně vyložit mohli a městská pokladnice toho neužíje, neboť se levněji než jindy plat z míst pronajal. Lid chudý trpí nouzí kvůli kleslému obchodu lněných prádelnických výrobků a posud ničeho není, aby mohli lidé v domácnosti bez přítržky s prospěchem robiti. Továrny prádelnické na Svárově, Haraticích a Tanvaldu nevyhoví a tak nezbyvá nám než očekávati budoucnost, že se Bůh nad námi smiluje. Ale bez někoho, kdo by co podnikl, se to nestane.

Alois Balušek z Pasek nad Jizerou.

V Pasekách, 27. 8. 1969.

Jeden měsíčně / Zase z Vysokého /.

Každá obec měla a má rázovitý postavy, skrátka originál lidí, jak se nim říká figurky.

Jednou za Protektorátu se takový dvě figurky sešly v Roztokách

2

v autobuse. Ta mužská jela ze Semil a ta ženská tam právě přistupovala. No a v tom strejcoj se hlo něco galantního, protože vstal/autobus byl plnej / a poudá: "Žencká, pote si tudle sednout!" Ale vona Vám voherne nos a poudá: "Děkuju, já na teplý nesesám!" To teda strejce dohřálo na největší míru, vztekla si zase sed a zařval na celej autobus: "Kuli Tobě si, bábo p...l do ledu dávat nebudu!"

/ Prosím Vás, vzpomeňte si zase na Nerudu ! /

Ze zápisníku šenkýře Josefa
Mařatky vybrala Jiřina Doubalíková.

Různé zprávy.

U p o z o r n ě n í .

Upozorňujeme milé čtenáře Větrníku na soutěž v přednesu hereckých monologů

" O CYRANŮV KORD " ,

kteřou vyhlásilo Okresní kulturní středisko v Semilech. Soutěž se bude konat dne 17. října 1969 ve velkém sále Krakonoše v 8 hodin večer. Vítězové soutěže obdrží ceny a absolutní vítěz symbolicky Cyranův kord. Zveme Vás srdečně na tento večer, kde budete mít možnost uslyšet přednes význačných monologů z naší i světové dramatické tvorby.

Vysocké jeviště opět ožilo veselím
a mládím.

Na jeho prknech se zkouší opereta "Na tý louce zelený", kteřou připravujeme na zájezd do Jilemnice a naši diváci ji uvidí v sobotu 4. října, potom za týden 11. října a naposledy 18. října 1969. Vždy ve 20 hodin. Pro zajímavost otiskujeme dopis paní Růž. Pluhařové, kteřý byl adresován představitelce Hančí v operetě Jára Beneše " Na tý louce zelený". Rádi bychom o radost, kteřou celému souboru přinesl, podělili s Vámi - milí čtenáři. Byl napsán bezprostředně po šesté repríze, kteřá se hrála ve Vysokém n. Jiz. 20. 4. 1969.

Především Ti děkuji, žeš mě vůbec vytáhla z domova a zasláním lístku a milým pozváním mne donutila jaksi nepřímě rychle se rozhodnout a jet do Vysokého. Prožila jsem s Vámi krásné, radostné odpoledne, kdy člověk úplně zapomene na všecko tu psotu kolem nás. A to Vám zřejmě daří s veškerým obecenstvem, které ty tři hodiny zapomene a oddá se smíchu, hudbě a zpěvu. Tím jste vlastně dokázali v dnešní době velkou věc. A proto ten veliký úspěch, kteřý máte, jste si plně zasloužili. Věř, není to lichocení, co tu, píšu, ani angažovanost pro Vysoké, moje rodné hnízdo. Jsou to upřímná slova vyvěrající z radostného zážitku pro mne. Nemám ráda operety, nesnáším tu operetní manýru. Co Vy jste ale podali v "tanci", to bylo pro mne překvapení. Právě, že tam nebylo to operetní. Byl to upřímný projev a celá věc měla svůj vlastní, resp. Vám vlastní rytmus a celá věc byla prochnuta hudbností. Byla jsem z toho úplně vyvedena z míry. Přiznám se totiž, že jsem šla na "louku" s trochou nevěry a připravena na operetu. Tohle bylo ale nad všechno očekávání. Byla jsem prostě hned prvními takty hudby stišena Vaší upřímnou přesvědčivostí. Byli jste strhující a chytili jste obecenstvo za srdce. Víš, že jsem náročná, co se týče divadla, ale Vy jste si mě podmanili

Byla jsem jak dítě, které je uneseno pohádkou.

Tak především hudbu měl Milouš jak se patří v ruce a "hrálo" jímto. Zpívalo se výborně, mluvilo velmi dobře, každé slovo bylo rozumět, ovšem také díky dobré akustice divadla.

Jsem také ráda, i když už je dnes Jára Beneš legendou, že se ukazuje jak je úžasně český a že vychází z motivu české písně a že má konečně co říci i dnešku.

To vše jsem si uvědomila po shlédnutí Vaší "Louky". Stále na to musím myslet a melodie se mi pletou hlavou. Už ten vstupní obrázek byl půvabný. Hoši tancovali úžasně přesně, což u kluků nebývá. Jednotlivé role dobře seděly. Na Štětivce se člověk už těšil až zase přijde. Inženýr byl důstojný ve své civilnosti, musel imponovat nafoukaně, rozmazleně a sebevědomě slečně Aleně, která byla dobře vyhmátnutá B. Šírovou. Profesor Josefa Hejrál byl snad nejlepší role a velmi sympatická. Doplnovali jste se dobře a také jste měli největší a zasloužený úspěch. Byla jsi půvabná v tanci. Herecky zůstaň přirozená a civilní jako jsi byla v Hančí. Dále nadlesní Skalický, Barbora, Lola, Horovít - no prostě každý měl něco, čím strhl. A celek byl proto přesvědčivý a strhující.

Květiny byly zajímavé, "Když hvězdy svítí" půvabné. "Hvězdy" jsem tehdy tančila na terase v refrénu s hlubokým záklonem a stará "zámečnice" Skrbková referovala tetě Anči, jak to bylo báječné, když se paní Pluhařová tak při hvězdách "prolákla". Od té doby se mi záklon zaměňuje s pojmem proláknutí. To jen tak mimochodem. Jinak jsem si s tehdejšíka /Louka se hrála ve Vysokém v r. 1936 / nepamatovala vůbec nic, jen ty "Hvězdy" mi připomněly celou moji tehdejší choreografii vřadu na terase. Herce jsem celkem neznala mimo J. Hejrál, musíš mi o nich říci kdo je kdo až se sejdeme. Udělali jste kus dobré práce. Chválu zaslouží režie manželů Hejralových i všech jejich spolupracovníků. Vyříd jim všem můj dík za hezké odpoledne a za všecko tu lásku, kterou dávají celému publiku z jeviště. Tak jsem si s Tebou popovídala, děkuji Ti ještě jednou za pozvání a hezký zážitek a přeji Ti hodně úspěchů.

Růža Pluhařová.

Narozeniny.

28. srpna se dožila paní Augusta Kašťáková 84 let.

1. září oslavila paní Marie Fídřová 81. narozeniny.

15. září se dožil pan Čeněk Kramář 84 let.

22. září oslavila paní Anežka Döubalíková své 87. narozeniny.

Československá církev ve Vysokém n. Jiz. pořádá již třetí zájezd, tentokrát do Prahy dne 9. října 1969. Je ještě několik volných míst. Přihlášky u paní Marie Štočkové v muzeu.

Větrník vychází jednou za měsíc. Řídí redakční rada. Příspěvky zasílejte nejpozději do 15. každého měsíce do Vlastivědného muzea.
Cena 1.-Kčs.